

До спеціалізованої вченої ради Д 20.149.01
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
(76018, м. Івано-Франківськ, вул., Є. Коновальця, 35)

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, професора
Котухи Олександра Васильовича,
на дисертацію Жураківського Юрія Васильовича
«Принцип єдності прав і обов'язків в правовому регулюванні»,
подану на здобуття ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія
політичних та правових учень»**

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючою потребою у забезпеченні належного співвідношення між правами людини, юридичними обов'язками та інтересами суспільства в умовах сучасного розвитку правової держави. Сьогодні право дедалі частіше стикається з проблемою порушення балансу між свободою особи та межами її реалізації, що проявляється у зловживанні правами, правовому нігілізмі, конфліктах інтересів і недостатньому рівні юридичної відповідальності. Це свідчить про необхідність глибшого осмислення принципу єдності прав і обов'язків як однієї з ключових засад ефективного правового регулювання.

Особливого значення ця проблематика набуває в умовах трансформації української правової системи, реформування державних інституцій, розвитку європейських стандартів захисту прав людини та посилення ролі судової практики. Сучасні виклики, пов'язані з воєнним станом, безпековими загрозами та необхідністю забезпечення суспільної стабільності, актуалізують питання меж здійснення прав, взаємної відповідальності держави й особи, а також пошуку справедливого балансу між приватними та публічними інтересами.

Науковий інтерес до теми посилюється й тим, що у вітчизняній юридичній науці принцип єдності прав і обов'язків переважно досліджувався

фрагментарно – через призму прав людини, юридичних обов’язків або окремих принципів права. Водночас його комплексне осмислення як самостійної загальноправової засади, що визначає внутрішню узгодженість правової системи та впливає на механізм правового регулювання, залишається недостатньо розробленим. Саме це зумовило необхідність подальшого теоретичного та практичного дослідження зазначеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю, цілісністю та системністю викладу матеріалу. Ознайомлення зі змістом дослідження дає підстави стверджувати, що автором проведено ґрунтовне комплексне наукове дослідження, яке послідовно розкриває поставлену мету та забезпечує належне вирішення визначених завдань.

Мета та завдання дисертаційного дослідження сформульовані чітко, логічно й послідовно. Їх зміст і обґрунтованість забезпечують повне розкриття теми дослідження. Водночас наукові положення роботи підтверджуються не лише ґрунтовними теоретичними узагальненнями, а й практичними прикладами, що свідчить про їхню належну аргументованість, достовірність та актуальність.

Цікавою є методологічна основа дисертаційного дослідження. Автором використано загальнонаукові й спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема системний, структурно-функціональний, історико-правовий, формально-юридичний, логіко-семантичний, аналітико-синтетичний методи, а також методи моделювання, прогнозування та узагальнення судової практики. Їх застосування дозволило всебічно дослідити принцип єдності прав і обов’язків, забезпечити належний рівень наукової аргументованості та обґрунтованість сформульованих висновків і практичних рекомендацій.

Науково-теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері теорії права та інших галузевих юридичних наук. Комплексний характер роботи виявляється у ґрунтовному,

послідовному та всебічному дослідженні предмета дисертації. Структура роботи є логічною та внутрішньо узгодженою, а її зміст повною мірою відповідає поставленій меті та завданням дослідження. Ґрунтовність проведеного дослідження підтверджується широким використанням наукових, нормативно-правових та інформаційних джерел.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій дослідження зумовлена тим, що дисертаційна робота є одним із перших у сучасному правознавстві комплексних теоретико-правових досліджень, спеціально присвячених осмисленню єдності прав та обов'язків як самостійного принципу правового регулювання. У роботі сформовано цілісне бачення цього принципу не лише як теоретичної категорії, а як ефективного механізму забезпечення балансу між свободою, відповідальністю та справедливістю у сучасній правовій державі.

Особливістю дослідження Жураківського Ю. В. є поєднання напрацювань загальної теорії права щодо принципів права, праввідносин, юридичної відповідальності та механізму правового регулювання з метою визначення місця принципу єдності прав і обов'язків у системі базових правових категорій.

Наукову новизну дисертаційної роботи характеризує низка положень та висновків, які відповідають рівню кандидатських дисертацій, а саме:

1. уперше сформульовано авторське визначення принципу єдності прав і обов'язків як універсальної засади побудови правових норм і функціонування праввідносин, що ґрунтується на взаємозв'язку юридичних можливостей та обов'язкової поведінки суб'єктів. Обґрунтовано, що цей принцип належить до фундаментальних загальноправових засад і співвідноситься з принципами справедливості, рівності, гуманізму та верховенства права. Виокремлено основні моделі його прояву у законодавстві та юридичній практиці, а також визначено галузеві особливості реалізації принципу єдності прав і обов'язків у різних сферах права.

2. Удосконалено положення щодо функціонального значення принципу єдності прав і обов'язків як засобу забезпечення балансу приватних і публічних інтересів, зміцнення правового статусу особи, запобігання зловживанню правами, а також щодо ролі Конституції України, судової практики та міжнародних інституцій у забезпеченні збалансованого співвідношення прав людини, обов'язків держави та публічного інтересу. Удосконалено також підходи до оцінки діяльності державних органів і судових інституцій як гарантів відновлення порушеного балансу між правами та обов'язками.

3. Також варто відзначити положення, що дістали подальший розвиток, зокрема щодо правової визначеності та заборони зловживання правом як взаємопов'язаних гарантій стабільного правового регулювання і збалансованої реалізації прав та обов'язків. Розвинуто підходи до визначення меж здійснення прав через поєднання законодавчих обмежень із принципами добросовісності, справедливості й розумності, а також практичні рекомендації щодо подолання юридичних колізій, удосконалення законодавства, судового захисту та механізмів забезпечення ефективної реалізації прав і виконання обов'язків.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації Жураківського Ю. В. можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях у сфері теорії держави і права, правотворчій діяльності та процесі вдосконалення законодавства України. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила», а також у науково-дослідну та експертно-аналітичну діяльність Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І. М. Луцького.

Повнота викладених основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких 4 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні держави Європейського Союзу (Республіка Польща) та 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях. Аналіз опублікованих праць,

змісту дисертації та сформульованих висновків свідчить про проведення автором ґрунтовного й актуального дослідження, результати якого мають наукове, освітнє та практичне значення для юридичної діяльності.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 165 найменувань і займає 16 сторінок. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок, із яких 165 сторінок припадає на основний текст, а 3 сторінки – на додатки.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Поряд із позитивною оцінкою дисертаційного дослідження Жураківського Ю. В., слід звернути увагу й на окремі положення, висновки та рекомендації, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування, уточнення чи більш детального пояснення під час публічного захисту дисертації.

Зокрема, виникають наступні зауваження й побажання:

1. Разом із тим, окремі положення, присвячені галузевим особливостям реалізації принципу єдності прав і обов'язків, могли б бути висвітлені більш детально через ширше залучення прикладів судової практики та конкретних механізмів його практичного застосування у різних галузях права. Це дозволило б глибше розкрити специфіку взаємозв'язку свободи, відповідальності та публічного інтересу залежно від характеру правовідносин і ступеня втручання держави у відповідну сферу суспільного життя.

2. У висновках дослідження зазначено, що пропорційність, правова визначеність та заборона зловживання правом виконують роль ключових гарантій підтримання балансу між правами й обов'язками. Разом із тим, окремі положення щодо практичної реалізації цих принципів могли б бути розкриті більш ґрунтовно шляхом ширшого звернення до судової практики національних та міжнародних судових інституцій. Це дало б можливість глибше конкретизувати механізми забезпечення справедливого співвідношення між свободою особи, її відповідальністю та межами державного втручання.

3. Хоча автор обґрунтовано наголошує у підрозділі 2.2 на об'єктивних і суб'єктивних причинах виникнення юридичних колізій, окремі аспекти цієї проблематики могли б бути розкриті більш ґрунтовно з урахуванням сучасних трансформаційних процесів у правовій системі. Зокрема, доцільним видається ширше висвітлення впливу цифровізації суспільних відносин, євроінтеграційних процесів, інтенсивного оновлення законодавства та зростання ролі міжнародно-правових стандартів на виникнення нових видів нормативних суперечностей. Крім того, більш детальний аналіз практики подолання юридичних колізій у діяльності судових та інших правозастосовних органів дозволив би повніше розкрити механізми забезпечення внутрішньої узгодженості правової системи та ефективної реалізації прав і обов'язків у сучасних умовах.

Водночас наведені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, спрямовані на подальше вдосконалення окремих положень роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Жураківського Ю. В., яке вирізняється належним науковим рівнем і ґрунтовністю проведеного дослідження.

Загальний висновок. Вивчення дисертації Жураківського Ю. В. дає підстави стверджувати, що автором проведено ґрунтовне та комплексне теоретико-правове дослідження принципу єдності прав і обов'язків у правовому регулюванні. Сформульовані у роботі положення, висновки та пропозиції характеризуються науковою новизною, належним рівнем аргументованості та практичною значущістю, що свідчить про високий рівень наукової підготовки дисертанта.

З огляду на викладене, дисертація Жураківського Юрія Васильовича на тему «Принцип єдності прав і обов'язків у правовому регулюванні» відповідає вимогам, встановленим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних

наук за спеціальністю 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень».

**Кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного
і господарського права та процесу
декан факультету права**

Львівського торговельно-економічного університету **О.С. КОТУХА**

